

Sygn. akt I Ns 686/16

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2018 r.

Sąd Rejonowy w Słupsku I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Lidia Staśkiewicz

Protokolant: Agata Dauksza

po rozpoznaniu w dniu 24 stycznia 2018 r. w Słupsku

na rozprawie

sprawy z wniosku **E. D. oraz I. M.**

z udziałem (...) **Bank (...) S.A. w W., Miasta S. oraz (...) Bank (...) S.A. we W.**

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia spadkowego

1. zatwierdza uchylenie się wnioskodawczynie E. D. i I. M. od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po swojej matce L. M., zmarłej z w dniu 31 maja 2014 r. w S.;
2. ustala, że każdy z uczestników postępowania ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt I Ns 686/16

UZASADNIENIE

Wnioskodawczynie E. D. i I. M. złożyły wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej w dniu 31 maja 2014 r. w S. matce L. M..

Uzasadniając swój wniosek wnioskodawczynie wskazały, że od wielu lat nie utrzymywały z matką kontaktów. Po śmierci matki wszelkie rzeczy z mieszkania, położonego w S. przy ulicy (...), zostały zabrane przez (...) sp. z o.o. w S., do którego zasobów należał przedmiotowy lokal. Informację o zadłużeniu matki wobec (...) sp. z o.o. otrzymały dopiero 7 miesięcy po otwarciu spadku. Były one przekonane, że matka nie miała innych zobowiązań finansowych, jak tylko z tytułu czynszu najmu. Podniosły, iż po śmierci matki były w jej mieszkaniu i nie znalazły żadnych dokumentów mogących świadczyć o zadłużeniu matki w innych niż (...) sp. z o.o. instytucjach. O pozostałym zadłużeniu matki dowiedziały się dopiero z postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Nadto wskazały, że nie zamierzały uchylać się od ewentualnych zobowiązań spadkowych po zmarłej matce. E. D. spłaca rozłożone na raty zadłużenie z tytułu czynszu najmu za lokal przy ul. (...).

Postanowieniem z dnia 21 października 2016 r. Sąd Rejonowy w Słupsku I Wydział Cywilny wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestników postępowania (...) Bank (...) S.A. w W. oraz Miasto S..

Uczestnik postępowania Miasto S. w odpowiedzi na wniosek wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazał, że nie zostały spełnione przesłanki uchylenia się przez wnioskodawczynie od skutków prawnych nie złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Uczestnik podniósł, że za błąd istotny spadkobiercy uznać należy brak wiedzy o stanie spadku, mimo podjęcia właściwych i możliwych działań, zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku. Zdaniem uczestnika wnioskodawczynie nie podjęły żadnych czynności w celu wyjaśnienia sytuacji finansowej zmarłej matki, w tym dotyczącej zadłużenia za lokal mieszkalny. Z załączonego do wniosku pisma

do (...) sp. z o.o. z dnia 27 stycznia 2015 r. wynika, że wnioskodawczyni miała dostęp do lokalu, którego najemcą była jej matka, ponieważ po jej śmierci oddała klucz do tego lokalu. Miała więc też dostęp do rzeczy znajdujących się w tym lokalu, w tym do wszelkich dokumentów.

Uczestnik zakwestionował także termin, w którym wnioskodawczyni ewentualnie uchyliły się od skutków prawnych nie złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Pismem procesowym z dnia 5 stycznia 2017 r. wnioskodawczyni wskazały, że po śmierci L. M. drzwi do jej mieszkania przy ulicy (...) w S. zostały otwarte przy udziale policji. Wnioskodawczyni nie były obecne przy tej czynności i nie posiadały kluczy do tego mieszkania. E. D. poproszona telefonicznie, przybyła do mieszkania wraz z siostrą, gdzie znalazły komplet kluczy, a przy okazji próbowały znaleźć jakiegokolwiek dokumenty po zmarłej matce, w tym pochodzące z banków, wskazujące na zadłużenie, jednak bezskutecznie. Nadto wskazały, że były tak silnie skonfliktowane z matką, że poza dokumentami nie rościły sobie żadnych pretensji do rzeczy osobistych L. M., w tym do biżuterii. Podały, że o zadłużeniu matki wobec (...) sp. z o.o. dowiedziały się z wezwania do zapłaty. Zaś w dniu 2 lipca 2015 r. uczestnik postępowania (...) Bank (...) S.A. w W. wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej i wówczas dowiedziały się o zadłużeniu matki wobec banku.

Postanowieniem z dnia 25 września 2017 r. Sąd Rejonowy w Słupsku I Wydział Cywilny wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania (...) Bank (...) S.A. w W..

(...) Bank (...) S.A. w W. oraz (...) Bank (...) S.A. w W. nie zajęli stanowiska w sprawie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

L. M. zmarła w dniu 31 maja 2014 r. w S.. Ostatnio stale zamieszkiwała w S., przy ul. (...). W dniu śmierci była rozwódką. L. M. miała dwoje dzieci: córki E. D. i I. M..

Dowód: odpis skrócony aktu zgonu – k. 7 sygn. akt IX Ns 897/15 tut. Sądu, odpis skrócony aktu urodzenia – k. 37 sygn. akt IX Ns 897/15 tut. Sądu, odpisy skrócone aktu małżeństwa – k. 46, 47 sygn. akt IX Ns 897/15 tut. Sądu.

L. M. posiadała zadłużenie w Przedsiębiorstwie (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S. w kwocie 15.726,34 zł, a także w (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej w (...) Bank (...) Spółce Akcyjnej w W..

Bezsporne.

Przeciwko L. M. toczyło się postępowanie o eksmisję. Wyrokiem z dnia 29 listopada 2010 r. Sąd Rejonowy w Słupsku I Wydział Cywilny nakazał L. M., aby opróżniła, opuściła i wydała Gminie M. S. lokal mieszkalny nr (...) położony w budynku nr (...) przy ulicy (...) w S. (pkt I). W punkcie II orzekł, że L. M. przysługuje uprawnienie do otrzymania lokalu socjalnego od Gminy M. S.. W 2014 r. L. M. otrzymała lokal socjalny przy ulicy (...) w S.. Podpisała ona protokół przekazania mieszkania i otrzymała do niego klucze.

Dowód: wyrok Sądu Rejonowego w Słupsku z dnia 29.11.2010 r. – k. 23 sygn. akt I C 515/10 tut. Sądu, akta lokalowe lokalu przy ul. (...), zeznania świadka E. R. – k. 106.

Pismem z dnia 8 stycznia 2015 r. Przedsiębiorstwo (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. wezwała E. D. do zapłaty zaległości z tytułu czynszu najmu lokalu mieszkalnego przy ulicy (...), którego najemcą była L. M.. Na dzień 31 grudnia 2014 r. zaległość wynosiła 15.726,34 zł. Należność należało uregulować najpóźniej w ciągu jednego miesiąca od otrzymania wezwania.

W odpowiedzi E. D. zwróciła się z prośbą o umorzenie długu. Wskazała, że w momencie śmierci matki nie wiedziała o jej zadłużeniu, gdyż nie utrzymywała z nią kontaktu z uwagi na bardzo złe relacje.

Pismem z dnia 17 marca 2015 r. Przedsiębiorstwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. umorzyło kwotę 3.500 zł, a pozostałą część zaległości rozłożyło na 24 raty w wysokości po 509,43 zł każda.

E. D. zobowiązała się spłacać zadłużenie z tytułu czynszu najmu w kwocie po 100 zł miesięcznie.

Dowód: wezwanie do zapłaty – k. 6, pismo z dnia 17.03.2015 r. – k. 7, pismo z dnia 27.01.2015 r. – k. 8-10, oświadczenie – k. 56.

W dniu 10 czerwca 2014 r. E. D. przekazała E. S. klucze do lokalu mieszkalnego przy ulicy (...) w S..

W dniu 27 czerwca 2014 r. E. D. przekazała klucze do lokalu mieszkalnego przy ulicy (...) w S. A. D.. Wyraziła również zgodę na opróżnienie lokalu. W dniu 16 lipca 2014 r. zlecono przeprowadzenie dezynfekcji w lokalu oraz w dniu 24 lipca 2014 r. uprzątnięcie lokalu z zalegających tam rzeczy.

Dowód: akta lokalowe lokalu przy ul. (...) – notatka służbowa administratora E. S., notatka służbowa z dnia 27.06.2014 r. – k. 67, zeznania świadka A. D. – k. 79, pismo (...) sp. z o.o. – k. 114.

Pismem z dnia 2 lutego 2015 r. A. D. przekazała E. D. znalezione w lokalu przy ulicy (...) w S. dowód osobisty L. M. oraz legitymację ZUS.

Dowód: pismo z dnia 02.02.2015 r. – k. 5.

Wnioskiem z dnia 2 lipca 2015 r. (...) Bank (...) S.A. w W. wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej L. M.. Uzasadniając wniosek wskazał, że L. M. – matka E. D. i I. M. – w chwili śmierci była dłużnikiem wnioskodawcy. Odpis wniosku został doręczony E. D. w dniu 16 lutego 2016 r., a w dniu 25 maja 2016 r. I. M.. Na rozprawie w dniu 22 czerwca 2016 r. E. D. i I. M. zostały pouczone o możliwości uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia spadkowego.

Dowód: wniosek – k. 4-6 akt IX Ns 897/15 tut. Sądu, pismo E. D. z dnia 16.02.2016 r. – k. 33 sygn. akt IX Ns 897/15 tut. Sądu, potwierdzenie odbioru – k. 73 sygn. akt IX Ns 897/15 tut. Sądu.

W dniu 5 lipca 2016 r. E. D. została poinformowana, iż sprawa zadłużenia z tytułu czynszu najmu lokalu przy ulicy (...) w S. zostanie skierowana do Sądu.

Dowód: pismo z dnia 01.07.2016 r. – k. 54-55.

Pismem z dnia 28 sierpnia 2017 r. (...) Agricole Bank (...) A.S. w W. poinformował E. D. o zadłużeniu L. M. z tytułu umowy o charakterze kredytowym i zwrócił się z prośbą o kontakt w celu ustalenia dogodnych dla spadkobierców warunków spłaty zobowiązania kredytowego po zmarłej.

Dowód: pismo z dnia 28.08.2017 r. – k. 104.

E. D. i I. M. nie utrzymywały kontaktu z matką, były z nią skonfliktowane. Odwiedzały ją raz na pół roku. L. M. miała problemy z alkoholem. Wizyty córek kończyły się kłótniami. O śmierci matki córki zostały powiadomione przez Policję. E. D. i I. M. nie miały wiedzy, by matka otrzymała nowe mieszkanie socjalne z zasobów Miasta S.. Po śmierci matki były one w mieszkaniu przy ulicy (...) w S. i porządkowały mieszkanie, dokładnie przeglądaly wszystkie szafki i nie znalazły żadnych dokumentów dotyczących jakiegokolwiek zadłużenia matki. **Dowód: oświadczenie E. D. – k. 46-47; notatka służbowa – k. 67, zeznania świadka A. D. – k. 79.**

Na rozprawie w dniu 24 stycznia 2018 r. E. D. i I. M. złożyły oświadczenia o odrzuceniu spadku, przypadającego im z mocy ustawy po swojej matce L. M..

Dowód: oświadczenia E. D. i I. M. o odrzuceniu spadku, złożone na rozprawie w dniu 24.01.2018 r. – k. 126.

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek zasługiwał na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należało zauważyć, że zgodnie z art. 1019 § 1 k.c., jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

1. uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem;
2. spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

Natomiast, jak stanowi § 2 przytoczonego wyżej przepisu, spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd (art. 109 § 3 k.c.).

Wskazać należy, że art. 1019 k.c. reguluje uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu lub groźby lub niezłożenia – z tych samych powodów – oświadczenia w terminie. Przy ocenie istnienia błędu lub groźby przy złożeniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku należy stosować ogólne przepisy kodeksu cywilnego, tj. art. 84, 86, 87 i 88.

Błąd co do treści czynności prawnej może być błędem co do tytułu powołania do dziedziczenia, osoby spadkodawcy, przedmiotu spadku. Należy jednak zgodzić się z poglądem, że podstawą uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 §1 zd. 1 i § 2 k.c.). Błędem takim nie jest niezajomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (por. post. SN z dnia 30.06.2005 r., IV CK 799/04, OSNC 2006, nr 5, poz. 94 z glosą W. Borysiaka, Palestra 2009, z. 5-6, s. 285; post. SN z dnia 18.03.2010 r., V CSK 337/09, Lex nr 677786) (tak: A. Kidyba, E. Niezbecka, Komentarz do art. 1019 Kodeksu cywilnego, WKP 2012).

Sąd zważył, iż spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu lub groźby w terminie określonym w art. 88 § 2 k.c., tj. w ciągu roku od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy przy groźbie.

W niniejszej sprawie wnioskodawczynie dowiedziały się o zadłużeniu matki z tytułu czynszu najmu lokalu przy ulicy (...) w S. z wezwania do zapłaty wysłanego w dniu 8 stycznia 2015 r. do E. D.. E. D. zobowiązała się do uregulowania zadłużenia powstałego wobec (...) sp. z o.o. w S. w ratach, na co jednoznacznie wskazuje jej oświadczenie z dnia 24 marca 2015 r. Na ten moment wnioskodawczynie nie wiedziały o innych nieuregulowanych przez matkę zobowiązaniach. Nie utrzymywały z matką kontaktu, pozostawały z nią w konflikcie. Wnioskodawczynie były przekonane, że matka nie miała innych zobowiązań finansowych, jak tylko z tytułu czynszu najmu. Po śmierci matki były w jej mieszkaniu i nie znalazły żadnych dokumentów mogących świadczyć o zadłużeniu matki w innych niż (...) sp. z o.o. instytucjach. O pozostałym zadłużeniu dowiedziały się dopiero z postępowania o stwierdzenie nabycia spadku wszczętego z wniosku (...) Bank (...) S.A. Jak wynika z analizy akt sprawy spadkowej toczącej się pod sygn. IX Ns 897/15 wnioskodawczynie dowiedziały się o kolejnym długu matki w dniu doręczenia im wniosku o stwierdzenie nabycia spadku, tj. E. D. w dniu 16 lutego 2016 r., zaś I. M. w dniu 27 maja 2016 r. (k. 33 i 73 akt IX Ns 897/15). Zaś z wnioskiem w niniejszej sprawie wnioskodawczynie wystąpiły w dniu 7 lipca 2016 r., zatem przed upływem rocznego terminu, od kiedy dowiedziały się o przedmiocie spadku.

Wnioskodawczynie o zadłużeniu wobec (...) sp. z o.o. w S. dowiedziały się zatem w styczniu 2015 r., wobec (...) Bank (...) S.A. w lutym 2016 r., zaś o zadłużeniu wobec (...) S.A. w trakcie niniejszego postępowania, tj. w sierpniu 2017 r.

Co istotne, wnioskodawczynie podejmowały próby ustalenia stanu majątkowego matki niezwłocznie po jej śmierci. Udały się do mieszkania matki przy ulicy (...) w S. i przeszukiwały jej rzeczy, jednakże nie znalazły żadnych dokumentów mogących świadczyć o tym, że L. M. posiada zobowiązania wobec banków, czy innych podmiotów.

Przyjmuje się, że błąd o którym mowa w art. 1019 § 1 i 2 k.c. może być błędem co do przedmiotu spadku (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 2 i § 2 k.c.). Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że błędem takim nie jest nieznanostwo przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. O przyjęciu, że spadkobierca nie dołożył należytej staranności w ustaleniu stanu spadku decydować powinny konkretne okoliczności sprawy, konieczne do ustalenia, jakich aktów staranności można było wymagać od spadkobiercy, a jakich zaniechał. W kontekście oświadczeń spadkowych przy powoływaniu się na błąd co do przedmiotu spadku, chodzi o konkretne działania zmierzające do uzyskania wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego. Niepodjęcie określonych, uzasadnionych w danej sytuacji działań, mogłoby prowadzić do oceny o niedołożeniu przez spadkobiercę należytej staranności wyłączającej skuteczne powołanie się na błąd co do przedmiotu spadku (uzasadnienie postanowienia SN z dnia 30.06.2005r., IV CK 799/04, OSNC 2006, nr 5, poz. 94).

Aprobując powyżej przytoczony pogląd wyrażony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, należało ustalić, czy niezłożenie przez E. D. i I. M. oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej matce stanowiło błąd istotny.

W ocenie Sądu, brak wiedzy wnioskodawczyń o przedmiocie spadku ze względu na fakt nieutrzymywania kontaktów z matką stanowił błąd istotny. Oceniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, Sąd uznał, że w przypadku gdyby spadkobierczynie wiedziały o przedmiocie spadku i zdawały sobie sprawę z faktu, iż w skład spadku wchodzi nieuiszczone zobowiązania finansowe w stosunku do kilku podmiotów, a nie tylko (...) sp. z o.o. w S., doszłoby do niezwłocznego odrzucenia spadku po zmarłej. Nie można przy tym uznać, aby wnioskodawczynie miały faktyczną możliwość uzyskania wiedzy o przedmiocie spadku, nie miały bowiem jak zaczerpnąć tej wiedzy. Przeszukały lokal mieszkalny zajmowany przez matkę i nie znalazły żadnych dokumentów mogących świadczyć o zadłużeniu. Nie można zatem uznać, że wnioskodawczynie nie dopełniły należytej staranności w ustalaniu przedmiotu spadku. Wskazać należy również, że wnioskodawczynie pouczone o możliwości złożenia wniosku o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia spadkowego w terminie, skorzystały z tego pouczenia i wystąpiły z takim wnioskiem do Sądu. Wnioskodawczynie o błędzie dowiedziały się w lutym i maju 2016 r., zatem został zachowany roczny termin przewidziany przepisami Kodeksu cywilnego do wystąpienia z wnioskiem.

Do zatwierdzenia uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia pod wpływem błędu oświadczenia w przedmiocie przyjęcia bądź odrzucenia spadku niezbędne jest złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku w formie wymaganej przez art. 1018 § 3 k.c. (uchwała SN z dnia 22.11.2013 r., III CZP 77/13, OSNC 2014, nr 9, poz. 86).

Zgodnie z art. 1018 § 3 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku składa się przed sądem lub przed notariuszem. Można je złożyć ustnie lub na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym. Pełnomocnictwo do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku powinno być pisemne z podpisem urzędowo poświadczonym.

W przedmiotowej sprawie na rozprawie w dniu 24 stycznia 2018 r. wnioskodawczynie złożyły pisemne oświadczenia o odrzuceniu spadku (k. 126).

W tym stanie rzeczy, Sąd uznał, że skuteczne było uchylenie się wnioskodawczyń od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej matce i – na podstawie art. 1019 k.c. – postanowił jak w sentencji.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. ustalając, że każdy z uczestników postępowania ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.